

NIJINSKY'NİN GÜNLÜĞÜ

Vaslav F. Nijinsky 1890'da Kiev'de Polonyalı bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelir. Daha on yaşında, Saint-Petersburg İmparatorluk Tiyatrosu dans okuluna girer ve orada öyle başarı gösterir ki, iki yıl sonra İmparatorluk Tiyatrosu'nda dans etmeye başlar. Kendisini *Don Juan*'da izleyen Sergey Diaghilev'le tanışır, Diaghilev onu Rus Balelerinin Paris'teki ilk turnesi için grubuna katar. Böylece, 18 Mayıs 1909'da, *Le Pavillon d'Armide*'de dans eder. Proust da salondadır. Onun 39. defterinde, *Guermites* Tarafı'ndakinden daha ayrıntılı bir Nijinsky "eskizi" bulunur: "Yabancı bir dans topluluğundaki ünlü ve dâhi bir dansçıydı (...), yüzü pastel renkte, bakışları esrik, genç bir deli (...), farklı bir yaşam biçimi ortaya koyan her şey adına ve sanki doğanın buyruğuyla, büyülenip olduğum yerde kaldım –bir kalabalığın içinde kaybolmuş bir kelebek görsem aynen böyle olurdu işte–, onun o doğal, kanatlı, şımarık ve rengârenk zarafetinin havada çizdiği kıvrımları seyre daldım."

Bu başarılarla dolu turnenin sonunda, Nijinsky zamanının en büyük dansçısı kabul edilecektir. Bir yıl sonra yeniden Paris'tedir, *Şehrazad*'da zenci köleyi, *Karnaval*'da Arlecchino'yu yorumlar ve *Gülün Ruhu*'nda gerçekleştirdiği sıçrama ünlü olur.

İmparatorluk Tiyatrosu'ndan istifa edip Diaghilev'in topluluğuna katılır. 1912'de *Bir Kır Tanrısının Öğleden Sonrası*yla koreografi yapmaya başlar ve 1913'te yeniden Paris'e gelip *İlkbahar Ayini*'ni sahneler. Evlenir, Diaghilev'in topluluğundan patırtılı biçimde ayrılır, ardından, savaş bu iki adamı yeniden birbirine yaklaştırınca, gruba geri dönüp sanat yönetmeni olur. Bir Güney Amerika turnesinin ardından, karısıyla birlikte Saint-Moritz'e taşınır, orada bu *Günlük*'ü oluşturan ve kızının eşyaları arasında rastlantı sonucu ortaya çıkan notları kaleme alır. Çok kısa sürede aklını yitirir ve Lipotmezov akıl hastanesine kapatıldıktan sonra, bir hastaneden ötekine taşınır, 1950'de Londra'da ölür.

Orçun Türkay 1976'da İstanbul'da doğdu. Saint Joseph Lisesi ve İstanbul Üniversitesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Çeşitli yayınevlerine, kuruluşlara çevirmenlik ve editörlük yapıyor.

Kitapları: *Peri Masalları* (2004), *Zavallı* (2008), *Belkıs, Cevat ve Ne İdiği Belirsizler* (2011), *Dans Ediyor Bir Hane* (2016), *Tunç Bey* (2018).

VASLAV F. NIJINSKY

Nijinsky'nin Günlüğü

Günlük

Çeviren
Orçun Türkay

YAPI KREDİ YAYINLARI

İÇİNDEKİLER

I. Yaşam •	9
II. Ölüm •	68
III. Duygular •	104
Sonsöz •	120

Nijinsky'nin Günlüğü kaleme alınmasından çok sonra, rastlantı sonucu, bir bavulda, Nijinsky'nin kızı Kyra'nın eşyaları arasında bulundu. Özgün metin Rusça yazılmıştı, birkaç sayfası da Lehçe. Ne var ki özgün metin yinelemeler ve eksiklerle doluydu. Günlüğün ilk İngilizce çevirisi de sözcük dağarcığının darlığı ve görece bir bağlantısızlıkla dikkat çekiyordu. Zaten karanlıkta kalan noktaların anlaşılması okur adına daha da güçleşiyordu. Burada, o İngilizce çeviriyi derleyip toplayan, Gallimard yayınlarından çıkmış Fransızca baskı temel alındı. Çünkü Nijinsky hiç de “büyük bir yazar olarak görülmek” istememesine ve “güzel tümceler” kurma derdinde olmamasına karşın, fazla söze gerek kalmadan, sadece anlaşılmayı arzuluyordu. Fransızca baskıda onun tümceleri dilbilgisine uygun hale getirilip metin rahatlatılmıştı. Aksi takdirde, metin içinden çıkılmaz bir hal alacaktı.

I Yaşam

İnsanlar Nijinsky'nin davranış bozuklukları nedeniyle deli numarası yaptığını söylemekten geri durmayacaklar. Davranış bozukluğu feci bir şey: İğreniyorum ondan, öyle davranmanın hiç meraklısı değilim, kendimi hatalı duruma düşürdüğüm olduysa da bunun tek nedeni Tanrı'yı göremiyor olmamdı. Onu duyumsuyordum, öte yandan insanların hareketlerinin ne anlama geldiğini kavrayamıyordum. O, her birinin içinde bir duygu olarak barınıyor ama onlar bu duygunun doğasını anlayamıyorlar, ben de bu konuya bir açıklama getirmek için bu kitabı yazmaya giriştim. Kuşkusuz, sadece kişisel düşüncelerimi ortaya koyduğum görülecektir ama bakış açımın doğru olduğuna, onun bana içimde yaşayan Tanrı'dan geldiğine olan inancım tam. Yaptığım hatalara gelince, yaşamım pahasına ve veryüzündeki herkesten daha çok acı çekerek onardım ben onları...

Bana eşlik etsinler diye birkaç arkadaşımı Malojaya çağırdım. Hava da güzeldi, Saint-Moritz'in birkaç kilometre yakınında arabayla harika bir gezinti yapabiliydik. Doğayı severim, özellikle de Rusya'da gözler önüne serilen hayran olunası doğayı. Çocukluğumun geçtiği o ülkeyi severim ama karım ondan korkar. Yaşamımın geçmekte olduğu yerler pek ilgimi çekmez. Yaşamım Tanrı'nın istediği yerdedir ve O bana ömrüm boyunca yolculuk etmemi buyurursa, boyun eğirim.

İsa'yı sakalsız bıyiksız ve uzun saçlı gösterdiğim bir tablo yaptım. Birbirimize benziyoruz; ama onun bakışı alabildiğine dinginken benim gözlerim fıldır fıldır döner (Ben bir *devinim* adamıyım, devinimsizlik benim için bir engeldir). Birbirimize karşı davranışlarımızda her birimiz kendince hareket eder. O serinkanlı bir tutumu yegler; bense dans etmeyi, kıpırdamayı...

Dün küçük Kyra'mın¹ yanındaydım. Bronşite yakalandığından solumakta güçlük çekiyor. Ona neden buğu çektiriyorlar, diye dü-

1 Kyra, Nijinsky'nin kızıdır. Babasının sinirlerinin durumu yüzünden yakınlardaki başka bir evde kalmaktadır.

şünüyorum. Her türlü ilaca karşıyım ben, ilaçlarda yapay bir şeyler var, bu yüzden insanların onları kullandıklarını görmek hoşuma gitmiyor. Gerekli olduklarına inanılıyor ve tanıdığım birçok kişi onlara başvuruyor. Elbette biraz rahatlama veriyorlar ama yalnızca doğa sağlık verebilir ya da hastalıkları iyileştirebilir. Tolstoy da ilaçları sevmezdi. Tamam, zorunlu görüldüğü durumlarda kullanılıyor olabilirler, ama bence hiç işe yaramıyorlar. Böyle söylüyorum çünkü bu bir gerçek; bana inanmıyorsanız derdinize yanın. Ben yalnızca Tanrı'nın bana bildirdiği şeylere inanır güvenirim, dolayısıyla onun söylediği her şeyi dikkate alırım.

Karım dün şu ruh çağırma toplantısı sırasında,² benim bu işe her açıdan gönül vermiş biri gibi davrandığımı ileri sürüyor. Kendinden geçişleri sarhoşluğu andıran bir medyum gibi görünmek istemedim insanların karşısında. Sarhoş değildim ve yaptığının pekâlâ farkındaydım. Sarhoşluğun ne olduğunu düşleyebilmek için ayyaş olmaya gereksinimim yok, zaten şarap içmişliğim var. Ama bu tutkunun boyunduruğu altına girmişler bende sadece tiksinti uyandırıyorlar – kendilerini ruh çağırmaya adayanlar da aynı şekilde. Bu türden şeyler yalnızca sağlığa zarar verirler.

Nietzsche'den ve Darwin'den söz etmek istiyorum. Fikirleri olan insanlardı onlar. Darwin, maymundan geldiğimize inanıyor ve bununla yeni bir kuram geliştirdiğini düşünüyordu. Karıma bu konuyla ilgili ve bende acıma duygusu uyandıran Nietzsche'yle ilgili düşüncesini sordum. Adam hoşuma gidiyor ve onunla iyi anlaşabilirdik gibi geliyor bana. Ne var ki Darwin'in öne sürdüğü kuram onun gerçek doğa duygusundan yoksun olduğunu, onu duyumsayamadığını gösteriyor. Doğa ve yaşam birbirine karışıyor. Doğayı seven ve onun ne olduğunun bilincinde olan ben, onu böylesine iyi anlıyorsam, bunun nedeni onunla benim birbirimize karışmamızdır. Doğa Tanrı'dır ve ben, bir canlı varlık olarak, doğayım. Onda inceledikçe ortaya çıkan, hayran olunası bir şey var. Ama ben sadece sezgilerimi kullanıyorum ve algılarımın keskinliği onu anlamamda yeterli oluyor. Maymun da tıpkı insan gibi doğayla bir bütün oluşturuyor; öte yandan onlar farklı biçimlerde düzenlenmişler. Bende devinim duygusu var ve devinimlerimi sadelikle

2 Bu sahne, Nijinsky'nin yaşamöyküsünün XIX. bölümünde karısı tarafından betimlenmiştir.

gerçekleştiriyorum. Oysa bir maymunun hareketleri karmaşıktır. O aptal bir varlık; ben de en az onun kadar aptalım ama bende düşünme yetisi ve duyarlılık onda yok. İnsan Tanrı'dan gelir, Tanrı da bir maymun değildir; aslında Tanrı olan insanın maymununkiler gibi kolları vardır. Organları birbirine benziyor olabilir ama ruhsal açıdan aralarında en ufak benzerlik yoktur. Maymunlar maymundan gelir, kendi kendini yaratmış olan Tanrı tarafından yaratılmışlardır. Kısacası, benim kökenlerim tanrısaldır, maymunsal değil. O'nun varlığını duyumsadığım anda ben Tanrı olurum.

Hayranlarımı kuşkusuz özlemeyeceğim ve ben sonunda, yaptığım işte başarılı olduğumu düşünerek mutlu olacağım. Para kazanmak için dans etmek istiyorum: Böylelikle karıma, içinde gerekli her şeyin bulunduğu bir ev alabilirim. Yakında öleceğimden kaygılanıyor, bu yüzden benden bir çocuk yapma arzusuna kaptırıyor kendini, böylece bu çocukta ruhum yeniden canlanacak. Benim deli olduğumu düşünüyor. Çok fazla düşündüğünden aklına böyle bir şey geliyor. Ben ise az düşünürüm ve her şey kendi bilincimde aydınlanır. Şeyleri, akli işin içine karıştırmadan, sadece etle hissedirim. Ben et ve duyguyum, etten ve duygudan oluşmuş Tanrı'yım. Hayır, Tanrı değil insanım, dünyayla yalnızca duygu yoluyla ilişki kurmaya zorunlu ve düşünmeye önem vermemeyi becerebilen basit bir insanım. Bilginler beni düşünüp kafa patlatıyorlar ve şaşırıp kalıyorlar. Onların tahminlerinden bir şey çıkacağı yok; hepsi birer saçmalık. Benim rahat bir konuşma biçimim var ve sözlerimde kötülükten eser yok. Tıpkı Dünya'nın yaratılışı gibi, insanın yaratılışı da Tanrı'nın işidir. İnsan onu anlamakta güçlük çeker ama Tanrı kendi kendisini anladığından, insan da onun bir parçası olduğundan, kimi zaman her şeye karşın başarılı olur.

Diyeceğim, hayvanlarla uzaktan yakından ilişkim yok, hem insan hem Tanrı'yım, etten oluşuyorsam da bu etten geldiğimdendir. Tanrı eti yaptı. Ben Tanrı'yım, mutluluğumun kaynağı Tanrı. O'na sevgimin bir ifadesi olarak verdiğim armağan, kendime yönelttiğim bir gülümsemedir. İnsanlar yakında delireceğimi, aklımı kaçıracağımı sanıyorlar. Nietzsche fazla derin düşünmekten kaçırdı kendininkini. Ben düşünmekten sakınırım, o yüzden aklımı yitirecek değilim. Benim kafatasım serttir, sağlamdır; ölümcül yara almış bir zenciyi canlandırdığım *Şehrazad* balesinde, kafamın üstünde dengemi sağlamam gerekiyordu, bunda çok da başarılı olmuştum:

İzleyiciler alkışlamıştı. Şimdi insanın kendi içindeki duyguyu ve şu epeyce incelediğim için yakından tanıdığım izleyicileri anlatmak istiyorum, çünkü insanlar peşimi bırakmayacaklardır. İzleyiciler şaşırtılmaktan hoşlanırlar ama sanat konusunda pek fazla bir şey bilmediklerinden ötürü kolaylıkla hayranlığa kapılırlar. Onların nasıl büyüleneceğini bilirim: Benim kitabımda başarı kuşku götürmez.

Elimin altında milyonlarım olsaydı, o parayı borsayı batırmada, alaşağı etmede kullanırdım. Ben yaşamın ta kendisiyim ve böyle düşünerek yaşamak demek, insanların birbirlerini sevmesi anlamına gelir. Borsa ise ölümün simgesidir. Orada işletmelerini iyi bir noktaya getirmeyi uman zavallı insancıklar son kuruşlarına dek soyulurlar. Beni borsada o şekilde oynamaya iten, o zavallılara karşı duyduğum sevgidir, hem böylece borsadaki hükümet görevlilerini de perişan edebilirim. Ölümü simgeleyen dehşet verici tutarlarla oynuyorlar; bunların tanrısallıkla hiç ilgisi yok. Sözün kısası, para kazanmak üzere Zürih Borsası'na gideceğim. Karım da oraya gidip bir uzman tarafından muayene edilmemi istiyor. Sinirlerim hasta çıkarsa ve doktor sinir sistemimde bir bozukluk olduğunu söylerse, karıma yüz bin frank vereceğime söz verdim. Ters olursa ona hiçbir şey vermeyeceğim. Bu sözü ona verirken elimde o kadar para yoktu ama şansımı borsada deneyeceğim. Dolayısıyla, yakında Zürih'e gitmeyi tasarlıyorum, orada birkaç hafta kalmam gerekecek. Hiçbir şeye verecek param yok ama bana eşlik etmek zorunda olan karım biraz verir kuşkusuz, öteki harcamaları da halleder. Bankadaki hesabımda kalan azıcık para, aşağı yukarı iki yüz frank, vurgun yapmamı sağlayacaktır. Elimde avucumda ne kaldıysa hepsini yitirmek istiyorum, karım o açığı kapatmaya çalışacaktır. Ama Tanrı'nın kazanmamda bana yardımcı olacağından eminim, en ufak tasam yok bu konuda. Borsayı batırmam gerekiyor, O böyle istiyor. Bunu dans yoluyla değil, para kazanmayı düşündüğüm yolla yapacağım. Gazetelere göz atıp bilgilendikten sonra, birkaç hisse senedi alacağım. Almanca bilmiyorum ama bana gereken bilgilere pekâlâ ulaşabilirim.

Bu sabah, öğle yemeğinden önce, Hanselmann'ın yerine gidip bir kadeh porto şarabı içtim. Aklım başımdan gitti; Tanrı böyle olsun istemişti. Öte yandan, aptalca davranmaktan kaçındım çünkü öylesi bir tutum ölümle ilişkilendirir insanı.

Et yiyen karımı vejetaryen olmaya ikna edemedim. Bu yüzden, yemekte, bir cevizi kaptığım gibi olağanüstü bir güçle kırdım – çünkü çok güçlüyüm, yumruğum da sıkıdır. Bu hareketim karımı yerinden hoplattı, bunu bile bile yaptığımı söyleyip bağırdı çağırdı. Doğruydum. Bu, ona aslında ne olduğum konusunda bir fikir verdi. Ardından, içtiğim şarap yüzünden fenalaşmışım gibi yaptım – sırf şu yemekten önce bir tatlıyla birlikte içtiğim küçük kadeh yüzünden. En sonunda, biraz sersemlemiş bir halde, kendimi sokağa attım, biraz yürüdüm. Pestil gibiydim, dizlerim bükülüyordu – neyse ki düşmedim. Beni izleyen A.³ bana eşlik etmekten mutlu görünüyordu. Sarhoşlara karşı bir düşkünlüğü olduğundan, beni gülünç bulmuştu. Aslında nasıl biri olduğumu biliyorum. Kocasını seven bir kadın o ve dün benimle dolaşmaya gelmesinin nedeni kocasına ayakkabı almamı istemesiydi (Tanrı bana ilgili olmamı buyurdu), ona bugün bir çift verdim, bendekiler bana yeter. Her ne kadar ayaklarım onunkilerden biraz daha büyük olsa da, o pabuçlar oldu ona. Konuştuğum zaman, kadın beni anlamıyor.

Her fırsatta karıma etin zararlı bir besin olduğunu söylüyorum. Bunu kabul ediyor ama sırf sebzeyle beslenmeyi bir türlü benimsemiyor ve bunu yalnızca geçici bir heves yüzünden kendisinden istediğimi sanıyor. Akşam, şarküteri ürünleri yemeyi bırakmasını kendisine söylerken sadece onun iyiliğini düşünüyordum. Bana şöyle dedi: “Senin için iyi olan şeyin benim için de iyi olması gerekmez.” Ona sağlıklı olduğunu bildiğimiz şeyleri yapmamız gerektiğini söylediysem de, görüşümü ciddiye almadı. Duyarlılık yoksunluğu aşırı düşünmesinden kaynaklanıyor. Beni terk edip gitmesinden korkmuyorum ama bir kez daha evlenmeyi düşünmek bile istemiyorum; çünkü ona büyük bir tutkuyla bağlıyım ve Tanrı katına çıktığımda, beni bağışlamasını isteyeceğim kendisinden. Tanrı şu gibi hareketlerimin üstünde pek durmaz – ne de onun et yemesinin. Tüm paramız karımda duruyor, ona kaç kez, et yemekten vazgeçersek biraz para biriktirebileceğimizi söyledim. Beni dinledi ama sözlerime uymadı. Öte yandan, bana olan aşkı sağlığım konusunda kaygılandırıyor onu.

“Hareket tarzımda hiçbir şey senin hoşuna gitmediğine göre”, dedim ona, “boşanmaktan başka çaremiz yok. Sana iyi bir koca

3 A. bir Rus’tu, Nijinsky çiftinin dostuydu.

bulurum, üstelik zengininden bir tane.” Sonra da müthiş sabırlı biri olmama karşın, sürdürdüğümüz yaşama artık katlanamadığımı söyledim. Öfkelendim (Tanrı böyle buyurdu) ve o cevizi haşince, yumruğumla işte o zaman kırdım. Karım korktu, asabı bozulmuştu. Ben ise çekilip yazmaya başladım.

Karımın adı Romola. Bu ona İtalyan Yenidendoğu’su’na büyük bir ilgi besleyen, seçkin bir kişi olan babasının verdiği bir İtalyan adı. Geçmiş gitmiş yüzyılları sevmem çünkü ben capcanlıyım. Yazdığım kalemi bana Noel’de karım armağan etmişti. Noel! Tüm dünyada, Hristiyanların bulunduğu her yerde bu bayrama Noel denir.

Bugün, karımın annesi Emma’nın bana verdiği küçük haçı tak-tım. O beni de, Kyra’yı da çok seviyor ama bunu armağanlar verip göz boyayarak kanıtlaması gerektiğini düşünüyor. Ben ise, tersine, bunu topu topu bir gelenek olarak görüyor, yalnızca yoksullara yardım etmemiz ve zaten bir şeylere sahip olanlara karşı verici olmaktan vazgeçmemiz gerektiğini düşünüyorum: Kyra’nın her şeyi var, hiçbir şeye gereksinimi yok ve dans ederek kazandığım para ona gerekli olan her şeyi almama yetiyor. Emma⁴ paranın değerini bilmiyor. Ona karşı anlayışlı davranarak kalbini kazandım. Ama öyle ya da böyle, keşke ihtiyacı olanlara armağanlar dağıtsa. Emilia iyi biridir, onun yüreğinde kendilerine her zaman bir yer bulabilen yoksullara yüce gönüllü davranır. Ne var ki sadece vermek yetmiyor bence; yoksullara bulundukları yerde, sürekli yardım edilmeli ve hayır işlerine kalkışıp sadaka dağıtmak yerine, en doğrusu gidip on-ları evlerinde görmeli. Hayır işleri için dans etmeyi de düşünmüyor değilim bir yandan; böylece kişiliğimi sergileme olanağı bulurum. Ama aslında bu bir amacı gerçekleştirmekten başka bir şey değil, Tanrı’nın amacını: Tüm uğraşlar onu gerçekleştirmek adına veril-meli. Yazıyorum çünkü Tanrı böyle istiyor ve bu kitaptan parasal kazanç sağlamak aklımın ucundan geçmiyor. Zengin olmak gibi bir derdim yok. Ama Tanrı beni mutlu görmek istiyor çünkü tasa-rılarımın farkında. Para benim için önemsizken, buna karşın halkı seviyorken, insanlar kendilerine yaşamsal kaynaklar sağladığımda benim gerçek yapıımı anlayacaklar. Yoksulların ellerinde hiçbir şey yok ki bir şeyler kazanabilsinler. Bu yüzden, zenginlerin onların

4 Emma: Emilia’nın kısaltması. Nijinsky’nin kayınvalidesi Emilia Markus, Macaristan’da zamanının en önemli drama sanatçısı sayılıyordu.

yardımına koşması gerekiyor. Buna karşın, kazandığım her kuruşu hayır kurumlarına bağışlasaydım, hiçbir sonuç elde edilemezdi. Hayır kurumlarının asıl derterleri kendilerini zenginleştirmektir ve yardımları etkili biçimde dağıtmayı bile beceremezler. Yoksullar aşağılanma ya da yanlış anlaşılma korkusuyla bu kurumlara başvurmaktan pek hoşlanmazlar; her şeyden öte, sade biçimde verilen armağanları yeğlerler. Benim benimsediğim yöntem de budur ve böylelikle bir sürü zırvalığı engellemiş olurum. İsa'nın adını anmam ve bana teşekkür etmek istediklerinde içimden sadece kaçmak gelir, çünkü minnettarlıktan korkarım. Ben veriyorsam bu sadece Tanrı'yı sevmemden ileri geliyor. Ben Tanrı'nın armağanıyım ve kendimi onun armağanlarının içine katıyorum. O'nu seviyorum ve O benim vermemi istiyor, çünkü nasıl verileceğini biliyorum. Öyle İsa gibi rastgele kapı kapı dolaşmaya niyetim yok. Hayır, dosdoğru insanlara gideceğim ve onlar da beni evlerine kabul edecekler. Ailelerini dikkatle gözlemleyip onları her açıdan desteklemenin yollarını arayacağım. Para bu yollardan biri, ne var ki insanın kendisiyle olan ilişkisine yardımcı olamıyor. Ama onlara para vermekten alıkoyacağım kendimi, çünkü bir yoksul parayla ne yapacağını her zaman bilemez. A. yoksul biri, giysisi yok ve ona yardımcı olabilmek için türlü hileler, türlü numaralar çeviriyorum. Karıma İspanyolca saçma sapan şeyler anlatır durur. İspanyolca anlıyorum, sezgileri güçlü biri için kolay anlaşılır ve basit bir dil. Anlamak demek sözcüklerin hepsini bilmek demek değildir. Tüm diller bana tanıdık geliyor, çok az sayıda sözcük bilsem de, o algıların keskinliği eksikleri gideriyor. Bu yeteneği geliştirmek hoşuma gidiyor; öte yandan söylenilen her şeyi anlayabilmek de yararlı oluyor.

Ölmek üzereymiş gibi ya da sadece hastaymış gibi yaparak dilencilerin kulübesine girmeli. Bir köpeğin avının kokusunu almasında olduğu gibi, yoksulun kokusunu alıyorum; keskinin keskini bir burun bendeki, hiç bilgi toplamadan iz sürebiliyorum. Öğüt mü vereceğim? Sadece koku alma yetime güvenirsem yanılmayacağımdan eminim. Yoksullara para vermemeli – onlara yaşam vermeli. Yaşam yoksulluk değildir, yoksulluk yaşam değildir. Önemli olan yaşamdır, yaşam ve sevgi.

Bana kalırsa karım benden korkuyor. Kendisinden mürekkep istediğimde sinirli bir hali vardı. Soğuk ikimizin de canına okuyordu, soğuktan ödüm patlar çünkü bir ölüm simgesidir.

Elimden geldiğince hızlı yazıyorum çünkü çok az zamanım var. Keşke Kostrovsky⁵ bana yardıma gelse. İkimiz çok iyi anlaşıyoruz; ben konuşurdum, o yazardı, hem böylece başka işlerle de uğraşabilirdik. Aynı zamanda hem yazıp, hem de başka başka konular üstüne derinlemesine düşünebiliyorum. İnsan bedenindeki Tanrı'yım ben ve İsa'nın çektiklerini duyumsuyorum. Buda gibi, Budistlerin Tanrısı gibi, bildiğim ve rastlaştığım tüm Tanrı çeşitleri gibi deli rolü oynuyorsam, bunu bile isteye, istediğim şeyi elde etmek için yapıyorum. İnsanlar benim zararsız bir deli olduğumu bilselerdi, kimse benden korkmazdı, bundan eminim. Beni tehlikeli bir akıl hastası olarak görenler uzak olsunlar bana, ben insanlığı seven deliyim çünkü *benim deliliğim insanlığa karşı duyduğum sevgidir.*

Bir dolmakalem icat ettim ve bundan karıma söz ettim. Bize çuvala para kazandırabilir ama karım onunla hiç ilgilenmedi, çünkü ne yaptığımı bilmediğimi sanıyor. Kendisine icadımı anlatmak için aynı zamanda kurşunkalem de olan mürekkepli kalemi gösterdim. Onu Steinhardt'a yollayacağım, kendisi para işlerimle ilgilendiği gibi arkadaşımıdır da – kendisinden isim hakkıyla ilgilenmesini isteyeceğim. Steinhardt akıllıdır, bu icadın önemini kavrayacaktır. Bir anlaşma sağlarsak, isim hakkımı satacağım – yoksa her şeyi yok ederim.

Varlıksız, varlık sahibi olma isteğinden yoksunum, gereksinim duyduğum tek şey sevgi, şimdi de paranın simgesi bu pis, iğrenç nesneden kurtulma isteği duyuyorum, onu yoksullara verip gereksinimlerini gidermeyi ve açlıktan ölmelerine engel olmayı istiyorum. Ben bunun önüne nasıl geçileceğini bildiğimden, ondan kendimi korumakta da güçlük çekmeyeceğim.

Ben elâlemin karşısına çıkarılıp gösterilecek bir harika çocuk değilim, doğuştan duyarlı bir adamım. İnsanın yaratılışından bu yana milyonlarca yıl geçti. Bugünün insanları teknolojik gelişmelerin en uç noktasında Tanrı'nın bulunduğunu koymuşlar kafalarına. Daha ortalıkta hiç makine yokken de Tanrı buradaydı. Çelik gerekli bir şey ama, uçakta olduğu gibi, korkutucu da. Uçakla yolculuk ettim ve ağladım. Nedenini bilmeksizin, onun kuşları öldüreceğini düşündüm – gerçekten de onu görünce hepsi kaçışıyordu. Tanrısal kökenli uçağın getireceği yarar ancak benim hoşuma gitmesi olabilir,

5 Kostrovsky: Nijinsky'nin üstünde büyük etkisi olan bir dostu. Tolstoy'un öğrencisiydi, saraya yakalandı ve delirerek öldü.

öte yandan öyle çok şişirilmemesi gerekir. Savaşlarda kullanmaktan da kaçınmalı onları. Uçakları sevebilmem için, onlarda bazı iyi niyet işaretleri görmem ve kuşların bulunmadığı bölgelerde kullanıldıklarını bilmem gerekiyor. Ben kuşların dostuyum, onları korkutmaktan çekinirim. Ünlü bir havacı İsviçre'nin üstünden geçerken bir kartala saldırmış. Kartal her ne kadar öteki kuşları sevmeyen, acımasız bir hayvan olsa da, Tanrı'nın verdiği canı O'ndan başkasının almaya hakkı yoktur.

Petersburg'da okurken bana yığınla şey öğretip durdular. Sadece bir üniversite öğrenimi görecektim; onca şeyi bilmem hiç de gerekli değildi. İnsanların zamanlarını siyaset yaparak geçirdikleri üniversitelerden hoşlanmıyorum. Hükümetlerin uydurduğu siyaset bir ölüm simgesidir. Yollarını yitirmiş insanlar bir türlü anlaşılamazlar, o yüzden partilere bölünürler. Bir kartalla karşılaşan uçak konusunda söylemeyi unuttuğum bir şey var, kartal da Tanrı'nın bir kuşudur; o yüzden aynı şekilde çarlar da, imparatorlar da, krallar da öldürülmemelidir. Her zaman övgüye değer davranışlarda bulunmasalar da, çarları ve aristokratları severim. Onları yok etmeye çalışmaktansa, Tanrı aşkına her açıdan desteklenmeliler diyorum. Ama benim de desteklenmeye, yardıma gereksinimim var – çünkü bir başıma Tanrı'nın verdiği görevi eksiksiz şekilde yerine getiremiyorum. Ben Tanrı'yım ve adresim Tanrı'dır. Bir sokakta oturmam ben, insanların içinde otururum. İnsan duygularını incelemeye yoğunlaşmam gerekiyor. Kötü duygulara sahip insanları göz önüne almak istemiyorum; basit, genel duyguları yeğlediğimi söylüyorum.

Savaş bitmek bilmiyorsa, bu, insanların düşüncesinin gelişme biçiminden kaynaklanıyor. Ona nasıl son verileceğini biliyorum. Wilson seve seve bu işle uğraşırdı ama o anlaşılmamış biri, savaştan nefret eden bir hoşgörü yanlısı.

Lloyd George ise karmaşık biri değil. Güçlü ama yıkıcı bir beyni var, siyasette bilgelikten yoksun. Lloyd George zor bir adamsa, o zaman Diaghilev korkunç bir adamdır. Her ne kadar onlara kötülük etmek elimden gelmese de ve onların yok edilmeleri gerektiği düşüncesine karşı çıksam da, korkunç adamları sevmem. Ama insan onlardan kendini sakınmalı; onlar küçük kuşların yaşamalarına engel olan kartallardır. Ben gene de severim onları ve sadece onlara yaşamlarını veren Tanrı'nın hakkı vardır üstlerinde – ben onların yargıcı olacak değilim. Bu, onlara gerçeği söylememe ve bu yolla

onları, yaptıkları kötülükleri düzeltmeye yönlendirmeme engel değil. Biliyorum ki, Lloyd George yoluna çıkan insanları sevmiyor. Diaghilev de aynı şekilde, boyu daha kısa ama o da bir kartaldır, onun da küçük kuşlara bulaşmasını engellemek gerekir – dolayısıyla, onlara saldırmasını önlemek için karnını iyice doyurmak gerekir.

Diaghilev kokuşmuş bir adamdır; oğlanları sever. İnsanları bu tür davranışlardan alıkoymak için herkes seferber edilmeli; ama hapse atmak ya da acı çektirmek çözüm değil. Merejkovski'nin dediği gibi “İsa Deccal değildir”. Dostoyevski iki uçlu sopayla ilgili bir şeyler yazmıştı – Tolstoy da kökleri ve dalları olan bir ağaçtan söz ediyordu. (Bir dal bir kök değildir, bir kök de bir dal değildir.) Kökleri severim, gereklidirler. İsa Tanrı'dır, Deccal değildir ve ben kendimi ondan uzak tutarım. Tıpkı müzelerde sergilenen –ya da tarihte var olan– nesneler gibi, Deccal'in de varlığı artık gerçek değildir. Ne tarihi ne müzeleri severim, tıpkı mezarlıklara benzerler. Büyük yazar Dostoyevski farklı kişilerin maskeleri altında kendi yaşamını anlattı.

İnsanlar Tanrı'yı bulma umuduyla kiliselere gider dururlar. O, kilisede değildir ya da daha doğrusu, hem orada hem de kendisini aradığımız her yerdedir; bu yüzden ben de kiliseye gideceğim. Ama orada kendimi nasıl rahat hissedebilirim? Orada Tanrı'dan söz edilmez, tek dert insanın kendini eğitmesidir – bu da aynı şey değildir, çünkü Tanrı bilgelikken bilim Deccal'i simgeler. Daha iyi anlaşılabilmek adına kendimi böylesine güçlü biçimde ifade ediyorum, ama niyetim kimseye saldırmak değil. İnsanlar bun alıyorlar çünkü hissedecekleri yerde düşünüyorlar. Kuşkusuz, tüm dünya her şeyi, ağaçları bile çürüten bir bozulmuşlukla lekeli. Ama Tolstoy'un yaşam verdiği ağaç onun yapıtlarının okunmasını önemli kılıyor. Onun yapıtlarından *Anna Karenina*'yı biliyorum, gerçi biraz unuttum. Ayrıca *Savaş ve Barış*'ı da okudum. Büyük bir yazar olduğu kadar büyük bir insan da olan Tolstoy, yaşamının son yıllarında Tanrı'ya yaklaştığını düşünüp yazdıklarından utanç duymuştu.

Halk için çalışan gazetecileri severim. Yaşamlarını kazanma zorunluluğu içinde, saçma sapan şeyler yazarlar bile anlayışlı görünmeyi biliyorlar. Merejkovski'nin harika bir biçemi vardı. Usta yazar P.H. (Phil.) ile *Novoye Vremis*⁶ adlı yayın organı arasındaki

6 *Novoye Vremis* (Yeni Zamanlar): Saint-Petersburg'da devrim öncesinin en önemli gazetelerinden biri.

tartışmadan haberim var. Orada Phil, Merejkovski konusunda yarıldı. O adam Tanrı'yı arıyordu ama bulmayı başaramadı.

Yazılarımın basılmasındansa fotoğraflanmasını yeğlerim, çünkü baskı büyüleyici, canlı ve karakterlerle dolu el yazısını yok ediyor. Keşke benimki fotoğraflansa, böylece herkes tanrısal karakteri görür. El yazım pekâlâ güzel olabilir ama bu konuda kusursuzluk kaygım yok. Ben bir aristokrat değilim, halktan bir kişiylim ve evrensel bir sevginin gerekliliğini haykırıyorum. Hizmetçileri severim, karımı severim çünkü onun yapısını anlıyorum. Düzgün davranışlara düşkündür o. Benim davranışlarım kibar değildir ve ille kibar olsunlar diye uğraşmam, sevgimde yapaylık yoktur.

Bir yazıbilimci bunları okusaydı, “yazıcı”nın sıradan bir adam olmadığını çünkü yazısının hareketli, kıpır kıpır olduğunu söylerdi. Bu, benim varlığını başka el yazılarıyla ortaya koyabildiğim, iyi yürekliliğin simgesidir. Diaghilev sapığın tekidir ama onun o pisliklerinden kendimi nasıl koruyacağımı biliyorum. Evde sözü geçenin karım olduğunu düşünüyor ve ondan korkuyor. Benden korkmuyor çünkü sinir hastalığım gözle görünür bir şey. Aşırı gergin yapılı insanları sevmez o, ne var ki kendi sinirleri de berbat durumda. Yaptığı tek şey sinir bozmak – hem kendininkileri bozuyor, hem arkadaşlarınıninkileri. Onlardan biri, çok yürekli ama kafa ütöleyici bir adam olan Z., kendine böyle karmaşık bir amaç seçmemiş: Zengin olmaktan ve Diaghilev'in bilgilerinden yararlanmaktan başka derdi yok. Z. bir cahilken, Diaghilev kendisini sanatların tanrısı gibi görüyor. Ona meydan okumak istiyorum. O zaman dünya bundan söz edecek; çünkü Diaghilev'in tüm düşüncelerinin, saçmalığın daniskası olduğunu göstermeyi arzuluyorum. Bunu insanlara kanıtlamak benim için çocuk oyuncağı. Onunla aralıksız beş yıl çalıştım ve onun tüm hinliklerini, çevirdiği dümenlerdeki tüm incelikleri biliyorum. Birlikte yaşadığımız zamandan sonra, onu kendisinden bile iyi tanıyorum, güçlü yanlarını da zayıflıklarını da biliyorum. Beni korkutmuyor. Zenginliği ailesinin ona bıraktığı servetten ileri geliyor... İspanyollar boğaların kanını akıtmaktan hoşlanırlar; yani öldürmekten zevk alırlar. Boğaları öldürenler korkunç insanlar! Ne Kilise ne Papa bu kıyımın önünü alamadı. İspanyollar onların sadece birer hayvan olduğunu söyleseler de matador boğayı öldürmeden önce ağlamaya başlıyor. Tanıdığım birçok matadorun karnı değişti. Böylesi bir kıyımdan duyduğum dehşeti dile getirdim ama hiç kimse